

Pedaqoji-psixoloji elmlər

UOT 159.9

T.A.Kərimli

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
turan.karimli@hotmail.com

GƏNCLƏRİN SOSIAL FƏALLIĞININ FORMALAŞMASINDA TƏLƏBƏ TƏŞKİLATLARININ ROLU

<https://doi.org/10.30546/170899876.72.01.2025.0063>

Açar sözlər: *sosial fəallıq, gənclərin fəallığı, tələbə təşkilatları, şəxsiyyətin formalaşması, könüllülük, aktivlik, psixoloji aktivlik*

Məqalədə gənclərin sosial fəallığının formalaşmasında tələbə təşkilatlarının rolu araşdırılır və aktivliyin psixoloji aspektlərinə diqqət yetirilir. Aktivlik fərdin motivasiyası, idrak və davranışları ilə əlaqəli çoxşaxəli bir prosesdir və müxtəlif psixoloji məktəblər tərəfindən fərqli cəhətləri ilə tədqiq edilmişdir. Gənclərin sosial aktivliyi yalnız fiziki iştirak deyil, həm də daxili psixoloji proseslərin və şəxsiyyətin inkişafının bir göstəricisidir. Tələbə təşkilatları, gənclərin sosial fəallığını artırmaq, onların hüquq və vəzifələrini anlamaq və cəmiyyətin inkişafına töhfə vermək baxımından mühüm rol oynayır.

Bu mövzu indiki dövrdə aktualdır, çünki müasir gənclər üçün sosial fəallıq və tələbə təşkilatlarının fəaliyyəti həm şəxsi inkişaf, həm də cəmiyyətin sosial, iqtisadi və mədəni inkişafı baxımından vacibdir. İnformasiya texnologiyalarının və sosial medianın gənclərin sosial aktivliyini artıran vasitə kimi təsiri, eyni zamanda, gənclərin siyasi, mədəni və ekoloji məsələlərə olan marağını və fəallığını gücləndirir. Bu tendensiyalar gənclərin cəmiyyətə integrasiyasını və onların gələcək peşə fəaliyyətinə hazırlığını təmin etmək üçün önəmlidir.

T.A.Керимли

РОЛЬ СТУДЕНЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ

Ключевые слова: *социальная активность, активность молодежи, студенческие организации, формирование личности, волонтерство, активность, психологическая активность*

В статье рассматривается роль студенческих организаций в формировании социальной активности молодежи, с акцентом на психологические аспекты активности. Активность представляет собой многогранный процесс, связанный с мотивацией, познавательными

процессами и поведением личности, и изучалась с разных точек зрения представителями различных психологических школ. Социальная активность молодежи — это не только физическое участие, но и отражение внутренних психологических процессов и развития личности. Студенческие организации играют важную роль в повышении социальной активности молодежи, понимании ими своих прав и обязанностей, а также в их вкладе в развитие общества.

Данная тема особенно актуальна в наше время, так как социальная активность и деятельность студенческих организаций имеют большое значение как для личностного роста современной молодежи, так и для социального, экономического и культурного развития общества. Влияние информационных технологий и социальных сетей способствует росту социальной активности молодежи, одновременно усиливая их интерес и участие в политических, культурных и экологических вопросах. Эти тенденции важны для интеграции молодежи в общество и подготовки их к будущей профессиональной деятельности.

T.A.Karimli

THE ROLE OF STUDENT ORGANIZATIONS IN SHAPING YOUTH SOCIAL ACTIVITY

Keywords: *social activity, youth engagement, student organizations, personality development, volunteering, activeness, psychological activity*

The article explores the role of student organizations in shaping the social activity of youth and focuses on the psychological aspects of activeness. Activeness is a multifaceted process linked to an individual's motivation, cognition, and behavior, and it has been studied from various perspectives by different psychological schools. Youth social activity is not limited to physical participation; it also reflects internal psychological processes and the development of personality. Student organizations play a crucial role in enhancing youth social engagement, helping them understand their rights and responsibilities, and contributing to the development of society.

This topic is especially relevant today, as social activity and the functioning of student organizations are essential for the personal growth of modern youth, as well as for the social, economic, and cultural development of society. The influence of information technologies and social media serves as a tool to boost youth engagement, while also increasing their interest and involvement in political, cultural, and environmental issues. These trends are important for integrating youth into society and preparing them for their future professional lives.

Giriş

Gənclərin sosial fəallığının inkişafı onların şəxsiyyətinin formalaşmasında və cəmiyyətə inteqrasiyasının güclənməsində mühüm rol

oynayır. Psixologiyada gənclərin sosial fəaliyyətlərə qoşulması onların daxili motivasiyalarının, şəxsiyyət xüsusiyyətlərinin və sosial mühitlə qarşılıqlı əlaqələrinin nəticəsi olduğunu görə bilərik. Sosial fəallıq gənclərin psixoloji inkişafını təşviq edir, onların özünüifadə qabiliyyətlərini gücləndirir və cəmiyyətə müsbət təsir göstərir. Tələbə təşkilatları bu prosesin əsas hərəkətverici qüvvələrindən biri olaraq, gənclərin sosial aktivliyini artıraraq onların şəxsiyyətlərinin daha da inkişaf etməsinə şərait yaradır.

İnsanın daxili və xarici mühitlə qarşılıqlı əlaqəsini təmin edən, məqsədyönlü fəaliyyətlərində özünü göstərən əsas psixoloji xüsusiyyətlərdən biri də aktivlikdir. Aktivlik fərdin motivasiyası, idrak prosesləri, emosional vəziyyətdə davranış nümunələri ilə sıx bağlıdır. Müxtəlif psixoloji məktəblərdə bu anlayış fərqli baxış bucaqlarından izah edilmişdir.

Aktivlik insanın psixi fəaliyyətinin təşkili və idarə olunmasını özündə birləşdirən çoxşaxəli bir prosesdir. Sovet psixoloqları L.S.Vıqotski, A.N.Leontyev və S.L.Rubinşteynin işlərində aktivlik anlayışı geniş tədqiq edilmişdir. Leontyev (1977) aktivliyi motivasiya, məqsəd və əməliyyatlarla bağlı olan fəaliyyət strukturu kimi izah edir. O, göstərir ki, aktivlik fərdin motivasiya sisteminə əsaslanaraq formalaşır və fəaliyyət prosesində gerçəkləşir. S.L.Rubinşteyn (1957) isə aktivliyi insanın öz fəaliyyətinin subyekti olması ilə əlaqələndirir. O, insanın psixi fəaliyyətinin daxili şərtlərlə xarici mühitin qarşılıqlı əlaqəsində inkişaf etdiyini vurğulayır. Rubinşteynə görə insan aktiv subyektdir və onun davranışı yalnız xarici stimullara cavab verməklə məhdudlaşmır, əksinə, bu stimullara qarşı müəyyən münasibət formalaşdıraraq onları dəyişdirir. Müasir koqnitiv psixologiyada aktivlik daha çox idrak prosesləri, öyrənmə və problem həll etmə mexanizmləri ilə əlaqələndirilir. U.R.G.Neyser (1967) aktivliyi insanın xarici dünyadan məlumat alaraq onu emal etməsi və uyğun strategiyalar qurması kimi qiymətləndirir. O, insanın informasiya emalı prosesini aktiv iştirak və diqqət yönləndirmə mexanizmləri ilə izah edir. A.Banduranın sosial öyrənmə nəzəriyyəsinə görə aktivlik fərdin davranışına nəzarət etməsi və mühitlə qarşılıqlı təsir prosesində özünü inkişaf etdirməsi ilə bağlıdır. O, insanın yalnız passiv bir öyrənən deyil, həm də öz mühitini dəyişdirən aktiv bir iştirakçı olduğunu göstərir.

Psixoloqlar aktivliyi motivasion aktivlik, koqnitiv aktivlik, davranış aktivliyi kimi müxtəlif aspektlərdə araşdırıblar. Belə ki, motivasion aktivlik fərdin müəyyən məqsədlərə çatmaq üçün təşəbbüs göstərməsi (Desi E. L., və Rayn R. M. (2000), koqnitiv aktivlik yeni biliklər əldə etməyə və problemləri həll etməyə yönəlmiş idrak fəaliyyəti (Piaje, 1952), davranış aktivliyi isə fərdin sosial və fiziki mühitdə göstərdiyi hərəkətlər və adaptiv

reaksiyalardır (Skinner, 1953). Aktivliyin inkişafı fərdin uğurlu sosial adaptasiyası və psixi rifahı üçün vacib amildir, çünki sosial aktivlik insanın ictimai, mədəni, sosial və siyasi sahələrdə fəal iştirakı, hüquq və vəzifələrini dərk edərək onların yerinə yetirməsi ilə birbaşa əlaqəlidir. Bu cür aktivlik insanın və ya qrupun sosial problemlərə həssas yanaşmasını, təşəbbüskar olmasını və cəmiyyətin inkişafına töhfə verməsini özündə birləşdirir. Psixologiya baxımından sosial aktivlik insanın şəxsiyyət xüsusiyyətləri, motivasiyası, dəyərləri və sosial rolları ilə sıx bağlıdır. Sosial aktivlik təkcə zahiri iştirak deyil, eyni zamanda insanın daxili psixoloji proseslərinin, o cümlədən şəxsiyyətin inkişafının, mənlilik şüurunun və sosial kimliyinin formalaşmasının göstəricisidir. Leontyevin (1977) fəaliyyət nəzəriyyəsinə görə sosial aktivlik fərdin məqsədyönlü fəaliyyəti ilə əlaqəli olub, onun şəxsi inkişafına və cəmiyyətə adaptasiyasına təsir edir. Bu nəzəriyyəyə əsasən, sosial aktivlik yalnız bioloji və ya instinktiv bir reaksiya deyil, şüurlu və məqsədlili fəaliyyətdir. "Fəaliyyət – bu, subyektin obyektiv reallıqla qarşılıqlı təsirə girdiyi, onunla əlaqəyə keçdiyi və bu əlaqə nəticəsində dəyişdiyi, həm də özünü dəyişdirdiyi bir prosesdir [12, s.175]. Rubinşteyn (1957) sosial aktivliyi insanın subyektivliyi və sosial mühitlə əlaqəsi baxımından dəyərləndirir. O, qeyd edir ki, insanın sosial aktivliyi yalnız xarici təsirlərə cavab deyil, həm də öz davranışını tənzimləyən daxili psixi proseslərin nəticəsidir. Albert Banduranın sosial-öyrənmə nəzəriyyəsinə (1986) əsasən, sosial aktivlik müşahidə və modelləşdirmə yolu ilə öyrənilir. İnsan sosial mühitdə başqalarının davranışlarını müşahidə edərək və onları təqlid edərək sosial bacarıqlar qazanır. Bu nəzəriyyə sosial aktivliyin inkişafında rolların və sosial normativlərin əhəmiyyətini vurğulayır. Sosial aktivlik müxtəlif səviyyələrdə özünü göstərə bilər. Bunlara fərdi sosial, qrup sosial və ictimai-siyasi aktivliyi aid etmək olar. Fərdi sosial aktivlik insanın şəxsi məqsədlərinə çatmaq üçün göstərdiyi sosial təşəbbüslərdir (məsələn, könüllülük, ictimai tədbirlərdə iştirak). İkinci aktivlik olan qrup sosial aktivliyi fərdlərin kollektiv fəaliyyətlərdə iştirakıdır (məsələn, komandada işləmək, sosial hərəkətlərə qoşulmaq). İctimai-siyasi aktivlik isə cəmiyyətin sosial və siyasi həyatında iştirak etməkdir (məsələn, seçkilərdə iştirak, vətəndaş təşəbbüsləri).

Ümumi psixoloji nəzəriyyələr baxımından aktivlik və sosial aktivlik bir-biri ilə sıx əlaqəlidir. Aktivlik fərdin daxili enerji səviyyəsi, motivasiya və idrak proseslərindən qaynaqlanır və bu da onun sosial aktivliyini formalaşdırır. Məsələn:

- Motivasion aktivliyi yüksək olan insanlar sosial aktivliyə daha meyilli olurlar (Deci & Ryan, 2000);

- Koqnitiv aktivliyi yüksək olan insanlar sosial məsələlərə daha həssas yanaşır və kompleks sosial problemləri həll etməyə daha açıq olurlar [10, s.372]

- Davranış aktivliyi yüksək olan fərdlər sosial tədbirlərdə və ictimai fəaliyyətlərdə daha fəal iştirak edirlər (Skinner, 1953);

Sosial aktivlik insanın psixi və sosial inkişafının mühüm komponentidir. Aktivliyin müxtəlif növləri (motivasion, koqnitiv, davranış) sosial aktivliyə birbaşa təsir göstərir. Psixoloji araşdırmalar göstərir ki, fərdlərin sosial aktivliyi onların daxili motivasiyası, şəxsiyyət xüsusiyyətləri və sosial mühitdən asılıdır. Sosial aktivlik insanın cəmiyyətdə integrasiyasını və psixoloji rifahını artıran əsas amillərdən biridir.

Gənclərin sosial fəaliyyəti müxtəlif amillərlə formalaşır. Bunlara ailə mühiti, təhsil sistemi, cəmiyyətin sosial tələbləri, informasiya texnologiyaları kimi amilləri misal göstərmək olar. Belə ki, ailə mühitini amilindən bəhs edərkən ailənin gəncin sosial fəaliyyətinə yanaşması onun sosial fəallığının inkişafında həlledici rol oynamasını, təhsil sistemi amilini qeyd edərkən məktəblərin və universitetlərin sosial aktiv gənclərin yetişdirilməsində mühüm rolunu vurğulamaq lazımdır. Həmçinin, cəmiyyətin sosial tələblərinə toxunarkən, gənclərin yaşadıqları mühitdə mövcud olan sosial tələblər və problemlərin onların sosial fəallığına birbaşa təsir göstərməsi xüsusilə vurğulanmalıdır. Müasir dövrün tələbələrindən olan informasiya texnologiyaları, onlardan səmərəli istifadə etmə imkanları, xüsusən də istifadəçi səviyyədə rəqəmsal dövrdə sosial media və digər texnoloji platformalar gənclərin sosial aktivliyini artıran mühüm vasitələrdən biridir. Sosial keyfiyyətlərin formalaşmasında siyasi-mədəni işlərin, kütləvi tədbirlərin, texniki vasitələrin tərbiyəedici təsirləri, imkanları daha çoxdur [6, s.348]

Gənclərin təhsil alması və tərbiyəsi onların sosial inkişafına mühüm təsir göstərir, onları gələcək peşə fəaliyyətinə hazırlayır. Bu baxımdan tələbə gənclər arasında sosial fəallıq tərbiyəsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Müasir dövrdə gənclərin sosial fəallığının artırılması ölkənin sosial, iqtisadi və mədəni inkişafı üçün vacib şərtlərdən biridir. Ali təhsil müəssisələrində, kolleclərdə fəaliyyət göstərən tələbə təşkilatları, birlikləri, dərnəkləri və klubları bu prosesin əsas hərəkətverici gücü rolunu oynayır. Gənclər sosial fəaliyyətdə könüllülük fəaliyyəti, siyasi və ictimai fəallıq, sosial sahibkarlıq, ekoloji və davamlı inkişaf fəaliyyətləri, mədəni və yaradıcı fəaliyyətləri və s. kimi müxtəlif formalarda iştirak edə bilirlər. Könüllülük fəaliyyəti gənclərin sosial fəaliyyətə qoşulmasının ən geniş yayılmış formalarından biridir. Xeyriyyə təşkilatlarında, ekoloji layihələrdə və sosial yardım proqramlarında könüllü iştirak cəmiyyətə mühüm töhfə verir. Gənclərin sosial fəallığı və iştirak formalarına aşağıdakı nümunələri aid etmək olar:

- Siyasi və ictimai iştirak. Gənclər parlamenti, tələbə birlikləri və digər ictimai təşkilatlarda aktiv iştirak sosial məsuliyyət hissini artırır.

- Sosial sahibkarlıq. Gənclərin sosial problemlərin həllinə yönəlmiş biznes təşəbbüsləri iqtisadi və sosial inkişaf baxımından əhəmiyyətlidir.

- Ekoloji və davamlı inkişaf fəaliyyətləri. İqlim dəyişikliyi və ekoloji problemlərlə mübarizə aparan gənclər cəmiyyətin davamlı inkişafına dəstək verirlər.

- Mədəni və yaradıcı fəaliyyətlər. İncəsənət, musiqi və teatr sahəsində ictimai fəaliyyət gənclərin yaradıcılıq potensialını artırır və sosial əlaqələrini genişləndirir.

Təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən tələbə birlikləri özündə gənclərin liderlik bacarıqlarının inkişafını, ünsiyyət qurma və özünü ifadə etmə qabiliyyətlərinin artmasını stimullaşdıran strukturlardandır. Bu təşkilatlar şəxsiyyətin sosial-mənəvi cəhətlərinin formalaşmasında, gənclərin cəmiyyətə adaptasiya olmasında vacib rol oynayır. Həmçinin onlarda şəxsi mənafeyin ümumi mənafedən üstün tutulmaması, ön planda cəmiyyət və vətən üçün xidmət marağı daha da güclənir. Məlumdur ki, hər bir cəmiyyətdə şəxsi mənafeyin ümumi mənafeyə tabe edilməsi zərurəti qarşıda durur. Bu obyektiv zərurətin dərk olunması əxlaqın əsasını və onun meyarını təşkil edir [5, s.345]. Bu baxımdan, tələbə birlikləri yalnız sosial və liderlik bacarıqlarını deyil, həm də əxlaqi şüurun formalaşması üçün mühüm platformadır. Onlar vasitəsilə gənclər ümumi maraqları şəxsi maraqlardan üstün tutmağın yalnız etik deyil, həm də funksional və faydalı bir yanaşma olduğunu təcrübədə öyrənmiş olurlar. Gənclərin sosial fəallığının formalaşma vasitələrinə layihələr, tədbirlər, təlimlər, seminarlar, beynəlxalq əlaqələr və s. aid etmək olar.

Tələbə strukturları gənclərin iştirakı ilə sosial, mədəni və akademik istiqamətlər üzrə mütəmadi olaraq tədbirlər təşkil edir. Bu tədbirlər gənclərin ictimai həyatla yaxından tanış olmasına, öz bacarıqlarını sınamaq və təkmilləşdirmək imkanına şərait yaradır.

Liderlik, kommunikasiya və karyera planlaşdırma kimi mövzuları əhatə edən təlimlər, seminarlar, görüşlər gəncləri daha şüurlu və aktiv vətəndaşlara çevirmək üçün əhəmiyyətli rol oynayır.

Beynəlxalq əlaqələr isə tələbə təşkilatları gənclərin beynəlxalq mühitdə iştirakını təmin edərək, onlara global arenaya çıxış etmə imkanını yaradır. Bu, gənclərin öz düşüncələrini beynəlxalq auditoriyaya çatdırmasına təkan verir.

Tələbə təşkilatlarında aktiv iştirak edən gənclər müxtəlif tədbirlərin planlaşdırılması və həyata keçirilməsi zamanı liderlik bacarıqlarını inkişaf etdirirlər. Onlar gələcək iş mühitində qarşılaşacaqları problemlərlə tələbəklik illərində fəaliyyət zamanı tanış olur, onların aradan qaldırılması, problemli

situasiyaların həlli yollarının axtarılıb tapılması təcrübəsinə yiyələnirlər. Kiçik müəssisə, qurum, ailə obrazını canlandıran bu təşkilatlar öz aralarında sağlam rəqabət apararaq cəmiyyət və ələlxusus da təhsil aldıkları universitet üçün əvəzsiz xidmətlər göstərməyə can atırlar. Minlərlə tələbə arasında fərqli baxış bucağına sahib olan altürüst gəncləri birləşdirən təşkilatlar könüllülük fəaliyyəti prinsipinə əsasən böyük həcmdə işlər görür, qurumun strateji planının icrasına dəstək olurlar. Gənclər tərəfindən təşkil edilən seminarlar və tədbirlər müxtəlif sahələrdə tanınmış mütəxəssislərlə görüşmək və əlaqə qurmaq üçün unikal platformalar yaradır. Belə tədbirlər gələcəkdə iş imkanları yaratmaq, məsləhətlər almaq, praktika və təcrübə proqramlarında iştirak üçün də qapılar açır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, təhsil müəssisələri arasında aparılan əməkdaşlıqlarla yanaşı həmin müəssisələrdə fəaliyyət göstərən tələbə təşkilatlarının da əməkdaşlıqları üzvlərin, iştirakçıların şəbəkələşməsinə böyük təkan verir. Şəbəkələşmə xüsusilə müasir iş dünyasında uğurun əsas amillərindən biridir. Bu şəbəkələşmələr müasir dövrdə daha da sürətli və uzaq məsafələrdən də mümkün olur. Buna isə başlıca səbəb dünyada internetin və sosial şəbəkələrin inkişaf etməsidir.

Müasir dövrdə sosial şəbəkələrin insan həyatında əvəzsiz rola sahib olduğunu nəzərə alaraq, qeyd etmək olar ki, təşkilati təcrübə və vaxtın idarə olunması məsələsində gənclər üçün mütləq şəkildə maarifləndirici görüşlər təşkil edilməlidir. Tədbirlərin təşkilində iştirak edən tələbələr layihələrin idarə olunması və vaxtın səmərəli bölüşdürülməsi üzrə təcrübə qazanırlar. Bu, onların iş həyatında məhsuldar və effektiv olmasına səbəb olur. Məsələn, tədbirin maliyyə, logistika və kommunikasiya tərəflərinin idarə olunması kimi məsələlər tələbələrdə kompleks düşüncə qabiliyyətini inkişaf etdirir. Tələbələr öz səyləri nəticəsində uğurla həyata keçirilən layihələrin sonunda böyük motivasiya və özünəinam hissi qazanırlar. Bu isə gələcəkdə daha böyük hədəflərə çatmaq üçün vacibdir.

Təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən təşkilatlarının tədbirləri çox vaxt sosial məsuliyyət mövzularına həsr olunur. Onlar fəaliyyət göstərdikləri təhsil müəssisəsində dövlət proqramlarının icrasına böyük dəstək olurlar. Bu isə gənclərin cəmiyyətin problemlərinə həssas yanaşmasını və onlara həll yolları tapmağa yönəlməsini təmin edir. Bu cür sosial bacarıqlar iş dünyasında da əməkdaşlıq ruhunun formalaşmasına və liderliyin inkişafına müsbət təsir edir.

Ali təhsil müəssisələrində tələbə təşkilatlarının təşkil etdiyi seminar və tədbirlər gənclərin həm şəxsi, həm də peşəkar inkişafı üçün mühüm platformadır. Bu tədbirlər gənclərin liderlik, şəbəkələşmə, vaxtın idarə olunması, ictimai nitq kimi vacib bacarıqlarını artırır, onlara öz gələcək karyeralarını uğurla qurmaqda kömək edir. Beləliklə, həmin fəaliyyətlər

universitet həyatı ilə iş həyatı arasında bir körpü rolunu oynayır və gənclərin daha hazırlıqlı və rəqabətqabiliyyətli fərdlər kimi yetişməsinə şərait yaradır.

Dünya praktikasında könüllülük fəaliyyəti sosial kapitalı artırmaq, gənclərin fəaliyyət sahələrini genişləndirmək və onlara yeni bacarıqlar qazandırmaq üçün çox vacib hesab edilir. BMT, UNESCO, AIESEC, ERASMUS və s. kimi beynəlxalq təşkilatlar gənclərin global fəaliyyətlərə qoşulması üçün fərqli proqramlar təklif edir. Avropa və Amerika universitetlərində könüllülərin fəaliyyəti akademik kreditlər ilə qiymətləndirilir və tələbələrə yeni imkanlar açır.

Azərbaycanda da son illərdə könüllülük fəaliyyətinə böyük diqqət ayrılır. "ASAN Xidmət", "Regional İnkişaf İctimai Birliyi", "Gənclər Fondu" ATGTİ və s. kimi qurumlar gənclərin sosial fəallığını artırmaq və onların liderlik bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün çoxsaylı layihələr həyata keçirir. Azərbaycan universitetlərində könüllülər sosial fəaliyyətlərə qoşularaq böyük tədbirlərin təşkili, ekologiya, sosial yardım kimi sahələrdə təcrübə qazanırlar. Təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərməyən ictimai təşkilatların və birliklərin insan resursu mənbəyi əsasən təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən birliklərdir. Bununla yanaşı, təhsil müəssisələri də ölkəmizdə aparılan könüllülük hərəkətinin inkişafına yaxından iştirak edirlər.

Bu fəaliyyətlər tələbələrin özünüifadə, sosial bacarıqları və empatiya hissinin inkişafına təkan verir və eyni zamanda cəmiyyətə xeyir vermək istəyini gücləndirir.

Nəticə

Gənclərin sosial fəallığının formalaşmasında tələbə təşkilatlarının rolu əvəzsizdir. Bu təşkilatlar gənclərə sosial və mədəni fəaliyyətlərdə iştirak etmək imkanı yaratmaqla yanaşı, onların şəxsiyyət kimi inkişafına, liderlik bacarıqlarının artırılmasına və cəmiyyətə inteqrasiyasına da mühüm töhfələr verir. Tələbə təşkilatları, könüllülük fəaliyyəti, ictimai və siyasi iştirak, eləcə də ekoloji və mədəni layihələr vasitəsilə gəncləri daha fəal, məsuliyyətli və sosial cəhətdən həssas fərdlərə çevirməyə kömək edir. Bununla yanaşı, təhsil sistemində bu prosesin daha da gücləndirilməsi üçün bir neçə təklif irəli sürülə bilər. İlk növbədə, tələbə təşkilatlarının fəaliyyət sahələrinin daha genişləndirilməsi və bu sahələrə müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi onların fəaliyyətinə yeni imkanlar əlavə edə bilər. Həmçinin, ali təhsil müəssisələri gəncləri yalnız akademik baxımdan deyil, sosial məsuliyyət baxımından da yetişdirmək məqsədilə mütəmadi olaraq sosial təşəbbüsləri təşviq edən proqramlar və təlimlər həyata keçirməlidir. Ən əsası, tələbə təşkilatları və digər gənclər təşkilatları arasındakı əlaqələrin daha da gücləndirilməsi, əməkdaşlıq mühitinin yaradılması və gənclərin müxtəlif

sosial məsələlərdə birgə fəaliyyətini dəstəkləmək onların psixoloji və sosial rifahını artıracaq, ölkənin gələcək inkişafı üçün müsbət təsir göstərəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. *Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə.* Sosial psixologiya. Bakı: Qapp-poliqraf, 2003, 345 s.
2. *Əliyev R.İ.* Şəxsiyyət və onun formalaşmasının etno-psixoloji əsasları. Bakı: Araz, 2000, 195 s.
3. *Əlizadə Ə.Ə.* Yeni pedaqoji təfəkkür. Bakı: Adiloğlu, 2001, 161 s.
4. *Əmrahlı L.Ş.* Şəxsiyyət və cəmiyyət. Bakı: MBM, 2007, 206 s.
5. *Əzimov Q.E.* Psixi inkişaf və tərbiyənin müasir problemləri. Bakı, 2004, 338 s.
6. *Qədirov Ə.Ə.* Yaş psixologiyası. Bakı: Maarif, 2022, 388 s.
7. *Bandura A.* Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Prentice-Hall, 1986, 617 p.
8. *Deci E.L., & Ryan R.M.* Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being // *American Psychologist*, 2000, 55(1), 68-78 pp.
9. *Neisser U.* Cognitive psychology. Appleton-Century-Crofts, 1967, 351 p.
10. *Piaget J.* The origins of intelligence in children. Norton, 1952, 443 p.
11. *Skinner B.F.* Science and human behavior. Free Press, 1953, 458 p.
12. *Леонтьев А.Н.* Деятельность, сознание, личность. Москва: Прогресс. 1977, 304 с.
13. *Рубинштейн С.Л.* Основы общей психологии в 2-х т, Т.1, М.: Педагогика, 1989, 488 с.

Redaksiyaya daxil olub 27.01.2025